

USTAWA

z dnia 2013 r.

o zmianie ustawy o systemie oświaty

Art. 1.

W ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) W art. 5 ust. 3d otrzymuje brzmienie:

„3d. Minister właściwy do spraw rolnictwa:

- 1) może zakładać i prowadzić publiczne szkoły rolnicze oraz placówki rolnicze o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym;
- 2) może zakładać i prowadzić publiczne placówki doskonalenia nauczycieli przedmiotów zawodowych, którzy nauczają w szkołach rolniczych;
- 3) w uzgodnieniu z właściwymi miejscowo kuratorem oświaty i dyrektorem powiatowego urzędu pracy, może zakładać i prowadzić inne, niż określone w pkt 1, szkoły kształcące w zawodach niezbędnych dla rolnictwa i rozwoju wsi.”,

2) W art. 9 w ust. 1 pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„ 3) szkoły ponadgimnazjalne:

- a) trzyletnią zasadniczą szkołę zawodową, której ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie, a także dalsze kształcenie począwszy od klasy drugiej liceum ogólnokształcącego dla dorosłych oraz w szkołach wymienionych w lit. f i g,
- b) trzyletnie liceum ogólnokształcące, którego ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego,
- c) czteroletnie technikum, którego ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminów potwierdzających

kwalfikacje w danym zawodzie, a także uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego,

- d) szkołę policealną dla osób posiadających wykształcenie średnie, o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku, umożliwiającą uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie,
- e) trzyletnią szkołę specjalną przysposabiającą do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, której ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy,
- f) dwuletnie uzupełniające licea ogólnokształcące dla absolwentów szkół wymienionych w lit. a, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego,
- g) trzyletnie technika uzupełniające dla absolwentów szkół wymienionych w lit. a, których ukończenia umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu, a także umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego.”.

Art. 2.

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 września 2013 r.

UZASADNIENIE

1. Rzeczywisty stan w dziedzinie, która ma być unormowana

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej niesie za sobą ogromne możliwości rozwojowe, które mogą zostać dobrze wykorzystane jedynie w warunkach przyspieszenia wzrostu gospodarczego, a także wzmocnienia spójności społecznej z pozostałymi krajami i regionami Unii. Uwarunkowania powyższe są szczególnie ważne dla rozwoju obszarów wiejskich, dla którego istotną barierę stanowi niski poziom wykształcenia ludności wiejskiej.

Niski poziom wykształcenia ludności wiejskiej, obok ograniczania tempa modernizacji rolnictwa, zmniejsza aktywność społeczno-zawodową i możliwość rozwijania pozarolniczej działalności gospodarczej na wsi jako źródła alternatywnego dochodu. Stanowi też barierę korzystania przez rolników z funduszy unijnych.

W procesie przygotowania zawodowego następców gospodarstw rolnych, rozwoju aktywności zawodowej i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, olbrzymią rolę odgrywa szkolnictwo rolnicze.

Efektywna szkoła rolnicza powinna wyposażyć absolwentów w wiedzę i umiejętności zawodowe w zakresie zarówno technologii jak i organizacji produkcji, a w szczególności w ramach:

- nowych technologii produkcji rolniczej i organizacji gospodarstwa,
- gospodarki i gry rynkowej w kraju i za granicą,
- wiedzy prawnej – organizowanie grup producenckich, zawierania umów z pośrednikami,
- zasad Wspólnej Polityki Rolnej,
- umiejętności w sporządzaniu biznesplanów pozwalających na korzystanie z funduszy unijnych szczególnie w ramach PROW,
- uzupełniania kwalifikacji na rzecz wykonywania dodatkowych zawodów potrzebnych na wsi, umożliwiających uzyskiwanie dodatkowych dochodów.

Już powyższe krótkie zestawienie wskazuje, że szkoły rolnicze w swej istocie, różnią się od innych szkół zawodowych, a w ślad za tym powinny one być dostosowane do wymagań tego działu gospodarki. Bardzo duże zadanie przypada dla kształcenia praktycznego.

Absolwenci średnich i zasadniczych szkół zawodowych (nierolniczych) nie muszą znać skomplikowanych procesów organizacji przedsiębiorstwa w swojej branży, a wystarczy wyposażyć ich w kolejne, wystarczające na zajmowanym stanowisku pracy umiejętności i wiadomości, potwierdzone kolejnym certyfikatem. I tak dla przykładu: poza rolnictwem nie jest konieczne ukończenie trzyletniej szkoły zawodowej w zawodzie np. „murarz”, aby mieć kwalifikacje do budowania kominków. Wystarczy uzyskanie certyfikatu w zakresie „budowa kominków”.

Taki proces kształcenia rolniczego sprawdzał się, a nawet był niezbędny w systemie państwowych i spółdzielczych przedsiębiorstw rolnych, dla których należało przygotować uczniów do pracy na wąskich stanowiskach pracy, jak np. robotnik prac polowych, obsługa trzody chlewnej, oborowy, brygadzysta produkcji polowej itp. Wprowadzana od 1 września 2012 r., nowa forma kształcenia – kwalifikacyjne kursy zawodowe, mogą stanowić jedną z ofert kształcenia na tym poziomie, ale nie jedyną bez możliwości wyboru innej alternatywnej ścieżki drożnego kształcenia rolniczego. Poprzez wprowadzane kursy kwalifikacyjne nie da się bowiem przygotować następcy do prowadzenia gospodarstwa rolnego, gdyż potrzebna jest tu wiedza i umiejętności z szerokiego zakresu, zdobyte równocześnie. Ponadto wiedza rolnika musi być wsparta szerokimi umiejętnościami praktycznymi, które są niezbędne dla racjonalnego i bezpiecznego prowadzenia produkcji rolniczej. Powyższe uwarunkowania wymuszają więc inny, alternatywny, model kształcenia młodzieży w zawodach rolniczych.

Kolejny problem, który wymaga rozstrzygnięcia stanowi zmiana, a dokładniej, określone przez reformę, zawężenie struktury szkół zawodowych.

Zgodnie z ustawą z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 205, poz. 1206) poczynając od 1 września 2012 r zostały zlikwidowane lub przekształcone w liceum ogólnokształcące dla dorosłych takie szkoły jak: liceum profilowane, zasadnicza szkoła zawodowa dla dorosłych, technikum dla dorosłych, dwuletnie uzupełniające liceum ogólnokształcące oraz trzyletnie technikum uzupełniające.

Likwidacja technikum uzupełniającego wydaje się być głęboko nieuzasadniona. Wynika to z tego, że są to szkoły, które pozwalają na uzupełnienie oraz poszerzenie wiedzy zdobytej w zasadniczej szkole zawodowej. Ich ukończenie daje możliwość przystąpienia do egzaminu maturalnego i podjęcia dalszego kształcenia na studiach wyższych głównie zawodowych. Absolwenci technikum uzupełniającego mogą również przystąpić do egzaminu zawodowego i uzyskać tytuł technika w wybranym zawodzie.

Likwidacja techników uzupełniających mocno zubaża ofertę edukacji, również dla potrzeb rolnictwa i rozwoju wsi. Zamyka drogę rozwoju dla tych, którzy wybrali niejednokrotnie z konieczności życiowych tego rodzaju rozwiązanie, a więc dwustopniowe zdobywanie wykształcenia średniego, dającego możliwości ewentualnego dalszego kształcenia się w szkołach wyższych. Nauka w tego rodzaju technikum jest formą podnoszenia kwalifikacji i bardzo często życiową koniecznością, wynikającą z wymagań pracodawców, według których ukończenie zasadniczej szkoły zawodowej przez pracownika jest niewystarczające, ze względu chociażby na coraz bardziej wymagające technologie. Przywrócenie obu rodzajów szkół prowadzi do poprawy drożności systemu edukacji.

Rozdzielenie na dwie odrębne ścieżki edukacyjne doprowadzić może do zniechęcenia młodych ludzi do podejmowania nauki, z tego względu, że wydłuży się czas zdobywania wykształcenia równoważnego z technikiem, bowiem tytuł technika w zawodzie uzyska się dopiero po uzupełnieniu, do wymaganego na poziomie średnim, wykształcenia ogólnego. Trudne do pogodzenia wydaje się także równoległe kontynuowanie nauki w liceum ogólnokształcącym dla dorosłych, w którym należy uzupełnić wykształcenie ogólne oraz uczęszczanie na kursy kwalifikacyjne w celu zdobycia wykształcenia zawodowego.

Mając na uwadze poziom wiedzy absolwentów zasadniczych szkół zawodowych można przypuszczać, że jedynie nielicznym uda się realizować jednocześnie dwie ścieżki edukacyjne i zdobyć w tym samym czasie oba rodzaje przygotowania (ogólnego i zawodowego). Częstszą praktyką będzie zapewne kolejne uzupełnianie wymaganych przygotowań, a więc wydłużanie okresu zdobywania pełnego wykształcenia średniego w ramach drugiego stopnia, z obecnych trzech lat nawet do pięciu, jak w przypadku niektórych zawodów, na przykład technik mechanizacji rolnictwa. Takie rozwiązania poskutkuje ponadto wyższymi kosztami. Może to zniechęcić niektóre osoby do dalszego kształcenia, lub zanikania kształcenia w zasadniczych szkołach zawodowych kształcących w zawodach rolniczych.

Problem ten jest szczególnie istotny w odniesieniu do szkolnictwa rolniczego w kontekście likwidacji techników uzupełniających. Struktura szkół rolniczych powinna być klarowna, elastyczna i uwzględniać specyfikę, możliwości i potrzeby kształconych, a także stanowić bodziec do podejmowania nauki i nie może odstraszać od podejmowania nauki.

Istotnym również jest to, że likwidacja techników uzupełniających wprowadza nierówność obywateli w zakresie zdobywania wykształcenia. Najbardziej boleśnie odczuwają ją uczący się w szkołach prowadzonych przez ministrów tzw. resortowych, gdyż ci nie mogą zakładać i prowadzić liceów ogólnokształcących, w których zgodnie z założeniami ustawy

powinni kształcić się absolwenci zasadniczych szkół zawodowych. W ten sposób niejako powstanie grupa młodych nie do końca ukształtowanych zawodowo i ogólnie osób, a wydaje się, że szkoły zawodowe są potrzebne wcale nie dla tych z niskimi ambicjami, którzy chcą tylko czegokolwiek się nauczyć i zakończyć edukację. Zatem realizacja projektowanych zmian i szkoły negatywnego wyboru nie doprowadzą do rosnącego niedoboru dobrze kwalifikowanych kadr dla potrzeb rolnictwa i jego otoczenia. Likwidacja techników uzupełniających jest działaniem, które przyniesie wielką szkodę zarówno gospodarce jak i społeczeństwu.

Poza tym rozważenia wymaga wprowadzenie do ustawy o systemie oświaty zapisu umożliwiającego Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi zakładanie szkół kształcących w innych zawodach niż określonych aktualnie w ustawie jako szkoły rolnicze, lecz kształcących na potrzeby wsi. Dotyczy to zawodów z grupy dużej pn. „Technicy informatycy”. Aktualny sprzęt rolniczy - ciągniki i maszyny rolnicze – zawierają wyposażenie elektroniczne na złożonym poziomie i osoby bez specjalistycznych kwalifikacji nie są w stanie takich urządzeń obsługiwać. Należy stwierdzić, że szkoły rolnicze są bardzo dobrze przygotowane do kształcenia w tym zakresie, zarówno pod względem kadrowym jak i technicznym. Szczególnie celowym byłoby wprowadzenie do klasyfikacji zawodów zawodu „Technik elektroniki i informatyki rolniczej” i do jego prowadzenia upoważnić Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

W strukturze szkolnictwa rolniczego wciąż popularnością cieszą się szkoły policealne, których absolwenci uzyskują tytuł technika lub do niego adekwatny. Argumentem przemawiającym za wyborem szkoły policealnej jest bardzo niskie czesne (kilkakrotnie niższe niż w szkołach wyższych) oraz program nauczania ukierunkowany na zdobycie wiedzy i umiejętności zawodowych, w tym kilkaset godzin praktyk zawodowych i zajęć praktycznych. Kształcenie w szkołach policealnych organizowane jest w systemie zaocznym i stacjonarnym (wieczorowym). Jest więc idealne dla osób, które ukończyły liceum, pracują w rolnictwie i jednocześnie chcą uzupełnić wykształcenie dające im kwalifikacje oraz umożliwiające korzystanie ze środków Unii Europejskiej. Wprawdzie w ustawie o systemie oświaty ten typ szkoły został utrzymany, lecz jednak, co jest niezrozumiałe, utracił on swoje miejsce w grupie zawodów „Technik nauk biologicznych, rolniczych i technologii żywności”, określonych, w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, jako właściwy dla ministra do spraw rolnictwa, rozwoju wsi lub rynków rolnych. W nowo wprowadzonej klasyfikacji zawodów na poziomie szkoły policealnej pozostawiono możliwość kształcenia w szkole policealnej jedynie w zawodzie

technik weterynarii i technik turystyki wiejskiej oraz w zawodach innych niż rolnicze. Trudno znaleźć uzasadnienie dla takiego rozwiązania. Nie wszyscy absolwenci liceów pozostających na wsi mogą podjąć naukę w szkołach wyższych, ale chcieliby zdobyć średnie wykształcenia rolnicze poprzez szkołę policealną, o cyklu kształcenia trwającym nie dłużej niż dwa lata. Ponadto, aby prowadzić średniej wielkości gospodarstwo rolne (takie przeważają) nie trzeba kończyć wyższych studiów, gdyż wystarcza wykształcenie na poziomie technika. Koniecznym więc jest przywrócenie kształcenia w tym typie szkoły przynajmniej w zawodzie: technik rolnik oraz technik mechanizacji rolnictwa.

W sytuacji, gdy ok. 50% prowadzących gospodarstwa rolne nie posiada wykształcenia kierunkowego, system kształcenia rolniczego, w maksymalnym zakresie, powinien wychodzić z różnorodną ofertą naprzeciw poszczególnym grupom zawodowym, aby zachęcać i stwarzać im wszelkie udogodnienia dla podejmowania nauki. Zawody uwzględnione w wykazie zawodów stanowią przecież jedynie możliwość i ofertę kształcenia do wyboru, a nie obligują do organizowania nauki poprzez dany typ szkoły.

Nie można przyjąć argumentacji o dostosowywaniu systemu kształcenia rolniczego w Polsce do wymogów Unii Europejskiej. Bowiem zgodnie z przyjętą w 1995 r. *Białą księgą kształcenia i doskonalenia*, „Unia Europejska nie chce stworzyć idealnego i wszystkich obowiązującego modelu”. W krajach Unii Europejskiej nie można mówić o spójności systemów kształcenia zawodowego wśród wszystkich państw członkowskich. Można zatem wyodrębnić cztery podstawowe typy kształcenia:

1. Kształcenie zawodowe w pełnym wymiarze nauczania, polegające na tym, że państwo ponosi odpowiedzialność za kształcenie, finansując je tym samym ze środków publicznych. Państwa, w których występuje wyżej wymieniony typ kształcenia to Belgia, Francja, Włochy. Kształcenie zawodowe w pełnym wymiarze nauczania jest obowiązkowe w wieku od 6 do 15 lub też 16 lat, (i choć nauka jest obowiązkowa do 18-tego roku życia, to uczniowie mogą kształcić się po ukończeniu 16 lat w niepełnym wymiarze).
2. Kształcenie zawodowe z pełnym wymiarem nauczania w połączeniu z nauczaniem w przedsiębiorstwie – Holandia, Irlandia, Luksemburg. W ramach tego kształcenia część zajęć dostosowana jest do potrzeb przedsiębiorstwa. Obowiązek uczęszczania do szkoły przypada tu na lata od 5 do 12 (szkoła podstawowa) i lata 12-16 (szkoła zawodowa). Następnie uczeń przez kolejny rok obowiązkowo uczęszcza dwa razy w tygodniu do placówki, która prowadzi kształcenie zawodowe.

3. Kształcenie zawodowe kursowe i przemienne. Przykładem zastosowanie takiego typu kształcenia jest Wielka Brytania. Kształcenie to polega na rozgraniczeniu pomiędzy uzyskiwaniem wiedzy zawodowej, a zdobywaniem umiejętności praktycznych - wiedzę zawodową zdobywa się w szkole bądź też na kursie, natomiast umiejętności praktyczne uzyskuje się przedsiębiorstwach.
4. Kształcenie zawodowe polega na tym, że uczniowie kształcą się przez 1 lub 2 dni w szkole zawodowej, a przez pozostałe trzy dni tygodnia pobierają nauki w przedsiębiorstwach, jest to tak zwany system dualny. Przykładem zastosowania tego typu kształcenia są Austria, Dania, Niemcy.

We wszystkich typach kształcenia prowadzi się zajęcia praktyczne w wyspecjalizowanych i odpowiednio wyposażonych centrach kształcenia praktycznego i ustawicznego.

Ustawa przewiduje również przywrócenie dwuletnich liceów uzupełniających. Przewrócenie to ma zapewnić spójność i drożność systemu kształcenia – duża część argumentów podanych wyżej, a dotyczących techników uzupełniających, ma zastosowanie również do liceów uzupełniających.

2. Potrzeba i cel wydania ustawy

W związku z powyższym Klub Parlamentarny Prawo i Sprawiedliwość przygotował projekt, który zakłada poszerzenie możliwości zakładania przez ministra właściwego do spraw rolnictwa szkół przygotowujących do pracy w zawodach rolniczych oraz przywraca funkcjonowanie dwuletnich liceów oraz trzyletnich techników uzupełniających dla absolwentów szkół wymienionych w lit. a, których ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu, a także umożliwiające uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego. Szkoły te przestały z mocy prawa funkcjonować od 1 września 2012 r. jednak ze względu że szanse kontynuacji profilowej nauki przez młodzież kończącą szkoły rolnicze w technicach ich przywrócenie wydaje się być zasadne.

Proponowane w projekcie rozwiązanie polegające na przywróceniu dwuletnich liceów oraz trzyletnich techników ma charakter cząstkowy w odniesieniu do postulatu przywrócenia właściwej rangi szkolnictwu zawodowemu i technicznemu. Klub Parlamentarny Prawo i

Sprawiedliwość planuje zgłoszenie projektu ustawy o organizacji oświaty, którego celem będzie całościowe zrealizowanie tego postulatu.

3. Przewidywane skutki społeczne, gospodarcze, finansowe i prawne

Projekt zwiększa dostępność mieszkańców obszarów wiejskich, głównie młodzieży do edukacji, poprawia przygotowanie merytoryczne do wykonywania zawodu rolnika. Tym samym wywołuje pozytywne skutki społeczne i gospodarcze.

Projekt nie wywołuje skutków finansowych dla budżetu państwa, gdyż można założyć, że osoby pragnące kontynuować naukę w liceum i technikum uzupełniającym po ukończeniu szkoły zawodowej w przypadku braku takiej szkoły kontynuowałyby naukę w liceum.

4. Zgodność z prawem Unii Europejskiej

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.